

In de bubbel heb je de stemming zo gedraaid

ONDERZOEK De stroom van informatie in een sociaal netwerk is simpel te manipuleren. Dat kan verkiezingen treffen.

Joep Engels

REDACTIE WETENSCHAP

Veel mensen halen hun informatie niet meer uit algemene media zoals de krant of de televisie, maar leven in een sociale bubbel. Met gelijkgestemden bediscussiëren ze de wereld en wentelen ze zich in hun gedeelde gelijk. Dat is al bedreigend voor de democratie; een debat om meningsverschillen te overbruggen, wordt steeds zeldzamer. Maar het netwerk zelf kan ook worden ingezet om het stemgedrag van gebruikers te beïnvloeden.

'Informatiegerrymandering', noemen Amerikaanse wetenschappers het fenomeen dat ze in vakblad *Nature* beschrijven. Gerrymandering is in de Verenigde Staten veel toegepast. De grenzen van kiesdistricten zijn soms zo verlegd dat aanhangers van de ene partij in een klein aantal districten zijn geconcentreerd. Terwijl de andere partij in veel meer districten een kleine meerderheid overhoudt en zo verkiezingen wint.

Bij informatiegerrymandering gaat het om veranderingen in de structuur van het netwerk. De Amerikanen laten in hun studie zien dat ze met een kleine ingreep, waardoor gebruikers in een bubbel ineens ook andere meningen te horen kregen, een stemming konden beïnvloeden. In een nagespeelde verkiezing met twee partijen, waarbij je een fifty-fifty-uitslag zou verwachten, bezorgden ze met hun ingreep de ene partij een overwinning van soms 60 tegen 40 procent.

Hun experiment bestond uit meer dan honderd testjes waarin telkens twee teams van elk twaalf personen tegen elkaar aantraden en ze een democratisch besluit moesten nemen. Kreeg een team meer dan 60 procent van de stemmen, dan ontving elk lid twee dollar. Als sommige leden het andere kamp aan een overwinning hielpen, was de beloning voor hen vijftig cent. Bij een patstelling – als niemand die 60 procent haalde – bleef de kas dicht.

Dat gebeurde ook vaak, maar als mensen het idee kregen dat de andere partij aan de winnende hand was, waren ze geneigd over te stappen. Vergelijk het met het Amerikaanse begrotingsoverleg, schrijven de onderzoekers. Als daar een patstelling ontstaat, gaat de overheid op slot. Omdat veel senatoren dat willen voorkomen, groeit vaak alsnog de bereidheid om compromissen te sluiten.

Dat gebeurde in de gesimuleerde verkiezingen ook. Maar nu komt het: de deelnemers wisten niet precies hoe de vlag er in hun eigen partij bij hing. Hield iedereen vast aan het partijstandpunt of waren er twijfelers? Van die onzekerheid maakten de wetenschappers gebruik. Op strategische plekken brachten ze gebruikers in contact met het geluid van de andere partij. En dat trok sommigen over de streep.

In een open wereld waarin iedereen elkaar ziet, zou zoiets niet werken, legt Davide Ceolin van het Centrum Wiskunde & Informatica in Amsterdam uit. "Dan heeft de beïnvloeding geen effect. Je weet het geluid immers te plaatsen. Als iedereen geheel in zijn eigen bubbel verblijft ook niet. Dan dringen die andere meningen niet door. Maar nu hebben ze een ongelijkheid gecreëerd, een asymmetrie, waardoor je een verkeerd beeld van de verdeling van de kiezers krijgt en een kleine groep veel invloed heeft."

Het is geen academische exercitie, benadrukken de Amerikanen. Ze ontdekten dat in hun eigen Congres de Republikeinen het afgelopen decennium meer invloed hebben gehad op de besluitvorming dan je op grond van de grootte van hun achterban zou verwachten, deels door de sterke polarisatie van hun netwerken. Ook in zes van acht bestudeerde parlementen in Europa (waaronder niet het Nederlandse) zagen ze dit effect. We zullen beter moeten begrijpen, schrijven ze, hoe sociale netwerken, en de algoritmes waardoor ze worden gevormd, de informatiestromen beïnvloeden.

